

درنه، شهری فراموش شده در ثلاث باباجانی

محمد سلماسی زاده^۱، برهان عباسی^{۲*}

۱- دانشیار گروه تاریخ دانشگاه تبریز

۲- کارشناس ارشد تاریخ عمومی جهان

Chru1365@gmail.com

چکیده

درنه شهری بزرگ بوده که آثار آن امروز در منطقه کوهستانی دولی در شهرستان مرزی ثلاث باباجانی در استان کرمانشاه قرار دارد. این شهر پایتخت حکومت‌های درتنگ یا حلوان و بعد از آن باجلان در دوران صفویه و زندیه بوده که برخی آن را مرکز اولیه جاف‌ها می‌دانند. راولینسون با اطمینان آن را همان درنه می‌داند که بطلمیوس از آن نام برده و نیز خاطرنشان کرده که در صورتی که گیندس همان دجله باشد نام آن توسط هرودوت به صورت δία Δαρνεών ثبت شده است. حاکم مشهور این شهر یعنی قبادخان از مشرق و مغرب تا جایی که کردها می‌زیسته‌اند، از جنوب تا لرستان و از شمال تا حدود مریوان حکومت می‌کرده است. او تنها شاه سلسله خود است که نام و سرگذشت گاه و ارون او در اذهان مردم باقی مانده است. دیوارهای ضخیم قلعه‌ای بر فراز روستای درنه و بر روی کوه خریوان باقی مانده که به قلعه قبادخان مشهور می‌باشد. امروزه درنه روستایی است با دو خانوار بر کنار رود کوچک گزره در دامنه شمالی کوه خریوان و در دامن قلعه قبادخان. شهر درنه به چهار قسمت تقسیم می‌شده که حاکمان سه قسمت دیگر آن وکیل خوانده می‌شدند و تابع حاکم درنه بوده‌اند. این سه قسمت عبارتند از: کزی تحت امر باوَت، دنگی تحت فرمان بهرام‌بیگ گو و بردزنجیر تحت فرمان نوشیروان. سرانجام بیماری و سیل چنان شهر را در نوردید که برای همیشه آن را به تاریخ سپرد. ظاهراً بیشتر اهالی امروزی ثلاث باباجانی از بازماندگان ساکنان درنه و اطراف آن می‌باشند.

واژگان کلیدی: درنه، قبادبیگ، درتنگ، قلعه قبادخان، ثلاث باباجانی

مقدمه

تحقیق حاضر حاوی چندین رکن می‌باشد که این ارکان بعضاً به صورت توأم و بعضاً به صورت مستقل به کار گرفته شده‌اند. این ارکان عبارتند از: تاریخ شفاهی، سنت شفاهی، منابع مکتوب تاریخی، مشاهدات شخصی و آثار تاریخی که در جای خود به آنها به صورت مستقیم و یا تلویحی اشاره نموده‌ام؛ یعنی این ارکان به روشنی از یکدیگر قابل تشخیص‌اند اما باید اعتراف نمایم که محرک اصلی و راهنمای کلی و بعضاً جزئی پروژه حاضر بر مبنای سنت شفاهی می‌باشد، به این صورت که ابتدا افرادی که خود آثار تاریخی قابل تأملی را ملاقات کرده بودند و یا برخی از نوادگان ساکنان قدیمی درنه را در خارج از کشور ملاقات کرده بودند با بازگو کردن این‌ها باعث و بانی تحقیق حاضر شدند. طبیعتاً داستان‌ها که از لحاظ کمی بخش اعظم مقاله را تشکیل می‌دهد در ذیل سنت شفاهی طبقه بندی می‌شود که طی مصاحبه‌های زیادی ثبت و ضبط شده و اکنون هم فایل‌های ویدیویی این مصاحبات موجود می‌باشد. به طور مرتب این دو جنبه اساسی تحقیق به وسیله منابع مکتوب تاریخی، آثار تاریخی مشهود و نیز تحلیل‌های نسبی تقویت و یا رد شده‌اند.

در شرفنامه شرفخان بدلیسی، تاریخ عالم‌آرای عباسی، ایلات و طوایف کرمانشاه، دایرةالمعارف اسلامی و... از سلسله‌ای به نام امراء درتنگ و یا خلوان در اوایل دوران صفویان یاد شده و گفته شده که مرکز آنان درنه بوده است. اما محل دقیق این شهر ذکر